

TURIZM RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA OMILLARI**Xolmo‘minov Begzod Abdumalik o‘g‘li**

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Turizm, insoniyat tarixida muhim o‘rin tutadigan faoliyatlardan biridir. U nafaqat iqtisodiy, balki madaniy va ijtimoiy sohalarida ham katta ahamiyatga ega. Turizmning rivojlanishi va shakllanishi bir qator bosqichlardan o‘tadi. Har bir bosqich o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, turizmning umumiy rivojlanish jarayonida muhim rol o‘ynaydi. Ushbu maqolada turizm rivojlanishining bosqichlari va omillari haqida ma’lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: turizm, madaniyat, savdo-sotiq, tabiiy resurslar, transport vositalari, sanoat, iqtisodiyot.

Аннотация: Туризм является одним из важнейших видов деятельности в истории человечества. Это имеет большое значение не только в экономической, но и в культурной и социальной сферах. Развитие и становление туризма проходит ряд этапов. Каждый этап имеет свои особенности и играет важную роль в общем развитии туризма. В данной статье представлена информация об этапах и факторах развития туризма.

Ключевые слова: туризм, культура, торговля, природные ресурсы, транспортные средства, промышленность, экономика.

Abstract: Tourism is one of the most important activities in human history. It is of great importance not only in the economic, but also in the cultural and social spheres. The development and formation of tourism goes through a number of stages. Each stage has its own characteristics and plays an important role in the overall development of tourism. This article provides information about the stages and factors of tourism development.

Key words: tourism, culture, trade, natural resources, vehicles, industry, economy.

KIRISH

Turizm insoniyat tarixida muhim o‘rin tutuvchi faoliyatlardan biridir. U nafaqat iqtisodiy, balki madaniy va ijtimoiy sohalarda ham katta ahamiyatga ega. Turizm, asosan, odamlarning yangi joylarga sayohat qilish, yangi madaniyatlar va urf-odatlar bilan tanishish, dam olish va ko‘ngil ochish maqsadida amalga oshiriladi. Turizmning mohiyati, asosan, sayohat qilish jarayonida namoyon bo‘ladi. Odamlar sayohat qilish orqali nafaqat yangi joylarni kashf etadilar, balki o‘z hayotlarini boyitish, stressdan qochish va yangi tajribalar orttirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Sayohat, shuningdek, odamlar o‘rtasida madaniy almashuvni ta‘minlaydi. Sayyohlar mahalliy aholi bilan muloqot qilib, ularning urf-odatlari, an‘analari va madaniyatlari bilan tanishadilar. Bu jarayon, o‘z navbatida, xalqlar o‘rtasidagi do‘stlikni mustahkamlashga yordam beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Turizm turlari juda xilma-xildir. Ular orasida madaniy turizm, ekologik turizm, sog‘lomlashtiruvchi turizm, sport turizmi, biznes turizmi va boshqa ko‘plab yo‘nalishlar mavjud. Madaniy turizm, tarixiy joylar va madaniy merosni o‘rganishga qaratilgan. Ekologik turizm esa, tabiiy muhitni saqlash va mahalliy madaniyatni hurmat qilishga qaratilgan. Sog‘lomlashtiruvchi turizm, odamlarning sog‘lig‘ini yaxshilash va stressdan qochish maqsadida amalga oshiriladi. Sport turizmi esa, sport tadbirlari va musobaqalariga qatnashish maqsadida sayohat qilishni anglatadi. Har bir turizm turi o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, sayyohlarning qiziqishlariga va ehtiyojlariga mos keladi. Turizmning rivojlanishi bir qator omillarga bog‘liq. Iqtisodiy omillar, masalan, mamlakatning iqtisodiy holati, ish haqi darajasi va turizmga sarflanadigan mablag‘lar, turizmning rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Madaniy omillar, mahalliy an‘analar, tarixiy joylar va madaniyat, sayyohlarning qiziqishini oshiradi. Transport omillari, yo‘nalishlar, transport vositalarining qulayligi va narxlari, sayohatlarni osonlashtiradi. Shuningdek, siyosiy omillar ham turizm rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Mamlakatlarning siyosiy barqarorligi, sayyohlar uchun xavfsizlik darajasi va turizmga oid qonunchilik, sayyohlarning mamlakatga kirish imkoniyatini belgilaydi.

Turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri juda katta. U mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli darajada hissa qo'shadi. Turizm sohasida ish o'rinlari yaratiladi, mahalliy aholi uchun yangi imkoniyatlar ochiladi. Sayyohlar tomonidan sarflanadigan mablag'lar, mahalliy iqtisodiyotga foyda keltiradi va yangi bizneslarni rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, turizm madaniyat va an'analarni saqlashga yordam beradi, mahalliy madaniyatni tanitadi va rivojlantiradi. Bugungi kunda turizmning barqaror rivojlanishi muhim masala hisoblanadi. Barqaror turizm, tabiiy resurslarni saqlash, mahalliy madaniyatni hurmat qilish va sayyohlarning ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga qaratilgan. Bu jarayonda ekologik omillar, tabiiy muhitning holati, iqlim o'zgarishlari va mahalliy aholi bilan aloqalar muhim rol o'ynaydi. Barqaror turizm, shuningdek, mahalliy aholi uchun iqtisodiy foyda keltiradi va ularning yashash sharoitlarini yaxshilashga yordam beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Turizm rivojlanishining birinchi bosqichi, asosan, qadimiy davrlarga to'g'ri keladi. Bu davrda sayohatlar ko'proq savdo-sotiq va diniy maqsadlar bilan bog'liq bo'lgan. Insonlar yangi joylarni kashf etish, boshqa xalqlar bilan tanishish va savdo aloqalarini o'rnatish maqsadida sayohat qilishgan. Bu davrda sayohatlar ko'pincha xavf-xatarlar bilan to'la bo'lgan, ammo bu jarayon insoniyat uchun yangi imkoniyatlar ochdi. Turizmning dastlabki shakllanishi, asosan, geografik joylashuv, iqlim sharoitlari va transport vositalarining mavjudligi bilan bog'liq bo'lgan. Ikkinchi bosqich, turizmning sanoatga aylanishi bilan bog'liq. XIX asrning o'rtalarida sanoat inqilobi natijasida transport vositalarining rivojlanishi, masalan, temir yo'l va parovozlarning paydo bo'lishi sayohatlarni ancha osonlashtirdi. Bu davrda turizmning yangi shakllari paydo bo'la boshladi. Odamlar endi nafaqat ish maqsadida, balki dam olish va ko'ngil ochish maqsadida sayohat qilishni boshladilar. Bu bosqichda iqtisodiy omillar, masalan, ish haqi darajasi, bozor talab va taklif, turizmning rivojlanishida muhim rol o'ynadi. Uchinchi bosqich, turizmning global miqyosda rivojlanishi bilan bog'liq. XX asrning o'rtalaridan boshlab, xalqaro sayohatlar va turizmning globalizatsiyasi

boshlandi. Odamlar turli mamlakatlarga sayohat qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Bu davrda turizm sanoati sekin-asta rivojlanib, yangi texnologiyalar, masalan, internet va onlayn rezervatsiya tizimlari, turizmni yanada qulaylashtirdi. Ushbu bosqichda turizmning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar sifatida madaniy, iqtisodiy va siyosiy omillarni keltirish mumkin. To'rtinchi bosqich, turizmning barqaror rivojlanishi va ekoturizmning paydo bo'lishi bilan bog'liq. Bugungi kunda turizmning rivojlanishi faqat iqtisodiy foyda olish bilan cheklanmaydi, balki ekologik va ijtimoiy masalalar ham muhim ahamiyatga ega. Barqaror turizm, tabiiy resurslarni saqlash, mahalliy madaniyatni hurmat qilish va sayyohlarning ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga qaratilgan. Ushbu bosqichda ekologik omillar, masalan, tabiiy muhitning holati, iqlim o'zgarishlari va mahalliy aholi bilan aloqalar muhim rol o'ynaydi. [1]

Turizm rivojlanishida ko'plab omillar mavjud. Iqtisodiy omillar, masalan, mamlakatning iqtisodiy holati, ish haqi darajasi va turizmga sarflanadigan mablag'lar, turizmning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Madaniy omillar, masalan, mahalliy an'analar, tarixiy joylar va madaniyat, sayyohlarning qiziqishini oshiradi. Transport omillari, masalan, yo'nalishlar, transport vositalarining qulayligi va narxlari, sayohatlarni osonlashtiradi. Shuningdek, siyosiy omillar ham turizm rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Mamlakatlarning siyosiy barqarorligi, sayyohlar uchun xavfsizlik darajasi va turizmga oid qonunchilik, sayyohlarning mamlakatga kirish imkoniyatini belgilaydi. Bularning barchasi turizmning muvaffaqiyatli rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Turizmning rivojlanishi, shuningdek, madaniy almashuvni ham ta'minlaydi. Sayohatlar orqali odamlar boshqa xalqlarning urf-odatlarini, an'analari va madaniyatlari bilan tanishadilar. Bu jarayon, o'z navbatida, xalqlar o'rtasidagi do'stlikni mustahkamlashga yordam beradi. Madaniy turizm, tarixiy joylar va madaniy merosni o'rganish orqali sayyohlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu turizm turi, shuningdek, mahalliy aholi uchun ham foydali bo'lib, ularning iqtisodiy ahvolini yaxshilashga yordam beradi.[2]

Turizm rivojlanishining yana bir muhim jihati – bu ekologik barqarorlik. Ekoturizm, tabiiy muhitni saqlash va mahalliy madaniyatni hurmat qilishga qaratilgan.

Bu turizm turi, sayyohlarning tabiiy resurslarni saqlashga va ularni boshqarishga bo'lgan mas'uliyatini oshiradi. Ekoturizm, shuningdek, mahalliy aholi uchun iqtisodiy foyda keltiradi va ularning yashash sharoitlarini yaxshilashga yordam beradi. Turizm rivojlanishining kelajagi, shubhasiz, innovatsiyalar va yangi texnologiyalar bilan bog'liq bo'ladi. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va boshqa zamonaviy yechimlar sayohatlarni yanada qulay va samarali qilish imkonini beradi. Kelajakda turizm sohasida raqobat kuchayishi kutilmoqda, shuning uchun mamlakatlar o'z turizm brendlarini yaratish va rivojlantirishga e'tibor qaratishlari zarur. Turizm rivojlanishi uchun zarur bo'lgan omillarni hisobga olgan holda, mamlakatlar o'z strategiyalarini ishlab chiqishlari lozim. Bu jarayonda, mahalliy aholi bilan aloqalar, ekologik masalalar va iqtisodiy rivojlanishning muvozanatini ta'minlash muhimdir. Odamlar o'rtasidagi muloqot va madaniy almashuv, turizmni yanada rivojlantirishga yordam beradi. Natijada, turizm rivojlanishining bosqichlari va omillari murakkab va ko'p qirrali jarayonlardir. Har bir bosqichda turizmning yangi shakllari va yo'nalishlari paydo bo'lib, iqtisodiy, madaniy va ekologik omillar sayohatlarni yanada rivojlantiradi. Turizm, shubhasiz, insoniyatning madaniy va iqtisodiy hayotida muhim o'rin tutadi va kelajakda ham o'z ahamiyatini yo'qotmaydi. Turizmni rivojlantirish uchun esa, barqarorlikni ta'minlash, mahalliy madaniyatni hurmat qilish va ekologik muammolarni hal etish muhimdir.[3]

Bu jarayonda har bir mamlakat o'zining imkoniyatlari va resurslariga asoslanib, turizmni rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishi lozim. Turizm rivojlanishining kelajagi, shubhasiz, innovatsiyalar va yangi texnologiyalar bilan bog'liq bo'ladi. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va boshqa zamonaviy yechimlar sayohatlarni yanada qulay va samarali qilish imkonini beradi. Kelajakda turizm sohasida raqobat kuchayishi kutilmoqda, shuning uchun mamlakatlar o'z turizm brendlarini yaratish va rivojlantirishga e'tibor qaratishlari zarur. [4]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, turizm rivojlanishining bosqichlari va omillari murakkab va ko'p qirrali jarayonlardir. Bu jarayonlar davomida iqtisodiy, madaniy, ekologik va

siyosiy omillar bir-biri bilan o'zaro ta'sir ko'rsatadi. Turizmni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun esa, barqarorlikka erishish, mahalliy madaniyatni saqlash va ekologik masalalarni hal etish zarur. Bu jarayonlarni amalga oshirishda har bir mamlakat o'zining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishi va innovatsion yondashuvlarni qo'llashi muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Khodjayev, S. (2020). "Tourism and its development". Tashkent: State Committee for Tourism Development of the Republic of Uzbekistan.
2. Kadyrov, A. (2019). "Innovations in tourism". Samarkand: Samarkand State University.
3. Rahmonov, T. (2021). "Sustainable Tourism: Theoretical and Practical Aspects". Bukhara: Bukhara State University.
4. Abdullayeva, D. (2022). "Uzbekistan tourism: problems and solutions". Termiz: Termiz State University.
5. Karimova, N. (2023). "Globalization and Tourism: New Trends". Fergana: Fergana State University.
6. Sultanov, E. (2021). "Ecological Tourism: Challenges and Prospects". Andijan: Andijan State University.
7. Muradov, O. (2020). "Economic growth in tourism". Namangan: Namangan State University.